

УДК 355.231:[37.091.33:004.94]

<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ І СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Людмила Єршова,

доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора ІПТО НАПН України

ORCID: 0000-0002-2346-5842

ResearcherID: 0-7377-2017

e-mail: l.yershova@hotmail.com

Реферат

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

професійна освіта,
аксіологічний підхід,
мета професійної освіти,
особистісні,
загальнолюдські,
суспільні та професійні
цінності,
мотивація,
професіоналізм,
престижність
професійної освіти

На основі аксіологічного підходу до вивчення феноменів професійної педагогіки визначено реперну точку модернізації системи професійної освіти, якою має бути особистість людини як найвища цінність держави і найголовніший двигун оновлення її виробничих відносин. Охарактеризовано трансформацію феномена «праця» в системі внутрішніх цінностей українців. Статистично проілюстровано найбільш помітні трансформаційні зміни в системі цінностей сучасної української молоді, відображені в уявленнях про престижність освіти, професіоналізм та професійний успіх. Визначено основні чинники трансформації професійної освіти, що вплинули на зміну цінностей української молоді: глобалізаційні світові процеси, освітнє законодавство, стан економіки та стан самої освітньої системи. Представлено актуальні завдання вітчизняної системи освіти, покликані стабілізувати систему цінностей сучасної української молоді: подолання рольового дисбалансу між професійною та вищою освітою, зміцнення рівноправного партнерства і забезпечення їх рівноцінного внеску в економічну безпеку країни, якій однаково потрібні як компетентні вчені, так висококваліфіковані робітники; налагодження дієвих механізмів забезпечення наступності всіх рівнів освіти (загальної, професійної, вищої), організація ефективної професійної орієнтації молоді на всіх рівнях професійного самовизначення; удосконалення змісту професійної освіти та забезпечення її якості відповідно до завдань Нової української школи, запитів суспільства та економіки; розвиток державно-приватного партнерства, здатного покращити мотивацію всіх осіб, зацікавлених у підвищенні якості професійної освіти; вдосконалення форм і механізмів мотивації роботодавців для організації на своїх базах різних видів навчально-виробничої діяльності, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників для підвищення престижності професійної освіти; поширення в закладах професійної освіти досвіду функціонування центрів професійної кар'єри, організації системи консультування з розвитку професійної кар'єри; забезпечення умов для впровадження інклюзії в заклади професійної (професійно-технічної) освіти. Наголошено на тому, що в системі аксіологічних домінант сучасної молоді важливо гармонійно об'єднати загальнолюдські, суспільні та особистісні цінності, що дасть змогу реалізувати основну мету професійної освіти – готувати вмотивованих, активних, соціально відповідальних здобувачів кваліфікацій, які прагнуть безперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання.

Постановка проблеми. Мета сучасної професійної освіти – підготовка вмотивованих, активних і соціально відповідальних здобувачів кваліфікацій, які прагнуть безперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання. Наукова та освітня спільноти усвідомлюють, що це має бути: цілісна особистість (всебічно розвинена, здатна до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж життя, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості);

вмотивований фахівець (конкурентоздатна та мобільна на ринку праці особистість, яка набуває освітніх та професійних компетентностей відповідно до своїх інтересів і можливостей, потреб економіки та суспільства); відповідальний громадянин (успішнай відповідальна за результати власної діяльності особистість з активною громадянською позицією і морально-етичними якостями). Очевидно, що без підсилення в системі професійної освіти уваги до формування системи загальнолюдських, державних та професійних

цінностей досягти цієї мети неможливо.

Аналіз останніх публікацій. У дослідженні особливостей професійної підготовки сучасного фахівця ми послуговувалися вимогами аксіологічного підходу, охарактеризованими у працях: Р. Арцишевського (спрямованість особистості, що визначає її діяльність, творчість, креативність), С. Гончаренка (аксіологія освіти як методологічне підґрунтя формування системи педагогічних переконань щодо цінності людського життя і творення активної особистості), С. Полякова (система цінностей як підґрунтя для формування цілепокладання організації), Г. Селевка (виховання духовності), В. Сластьоніна (аксіологія як зв'язок між теоретичним і практичним освоєнням дійсності). У дослідженні системи професійних цінностей важливе місце посідають праці С. Вітвицької, Г. Данилової, А. Деркача, І. Дичківської, О. Дубасенюк, В. Зазикіна, Н. Ничкало, О. Савченко, Г. Сазоненко, О. Сухомлинської та ін., присвячені вивченню аксіологічного підходу в освіті, практико-орієнтованих акмеологічних технологій, цінностей професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, формуванню людського капіталу тощо. Аналіз праць, присвячених висвітленню різних аспектів аксіологічного підходу у професійній освіті, дає змогу стверджувати, що реперною точкою системи професійної освіти має стати особистість людини як найвища цінність держави і найголовніший двигун оновлення її виробничих відносин.

Для формування наших висновків були використані: аналітичні матеріали комітету ВР України з питань науки і освіти, статистичні матеріали Міністерства освіти і науки України, Держстату України, Державної служби зайнятості, інтернет-ресурси (Eurostat Educational Statistics; UNESCO Database; HeadHunter), інформаційні матеріали з сайтів обласних відділів професійної (професійно-технічної) освіти, аналітичні і статистичні матеріали українських ЗМІ щодо реформування вітчизняної професійної освіти, науково-педагогічна література з проблеми дослідження, а також результати опитування науковими співробітниками ІІТО НАПН України 1680 учнів закладів професійної освіти.

Метою статті є аналіз трансформації системи цінностей сучасного українського суспільства в умовах реформування вітчизняної системи професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Праця завжди

посідала почесне місце в системі внутрішніх цінностей українців. В уявленнях українських мислителів XI-XIII ст. праця виступала як певна місія для кожної верстви Русь-України. У тяжкі для української спільноти XIV-XVII ст., пов'язані із втрагою державності, українська духовна та інтелектуальна еліта підносила працю як найважливішу справу служіння Богу і суспільству. Філософи та мислителі XVIII ст. зробили потужний внесок у світову наукову думку, обґрунтувавши працю та професію як джерело найкращих людських чеснот. Навіть у трагічний період нищення в межах Російської імперії української ідентичності сформувалася потужна науково-педагогічна спільнота, представники якої обґрунтовували працю як покликання, а суспільну корисність, відповідальність і професійну компетентність вважали основою захисту української народності. XX століття сильно трансформувало староукраїнське бачення праці як цінності. Ідеали працюючих українських селян були перевернуті і спалювані, обізвані «кулаками», «куркулями», ідентифіковані як ворожі новому ладу. Колгоспи донищували індивідуальність українця-аграрія, а українських селян на тривалий час зробили безпаспортними рабами. Вільна сродня праця як джерело людського щастя надовго була витіснена із системи цінностей українців працею-обов'язком – звитяжним і здебільшого жертвним трудом, у якому не залишалось місця особистим потребам і бажанням.

Сьогодні вже не викликає сумніву той факт, що основу економічної безпеки будь-якої країни становить якісна система її професійної освіти. Триєдність повноцінної особистості як сім'янина, громадянина і професіонала – гарантія суспільного спокою та економічного процвітання держави. Відтак, інвестиції в розвиток людської особистості розглядаються як важливий фактор модернізації вітчизняної професійної освіти й забезпечення сталого розвитку суспільства (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Водночас, упродовж 27 років у системі цінностей української молоді відбуваються зміни у ставленні до праці, професії та професіоналізму, аналіз яких має непересічне значення для визначення стратегічних завдань модернізації української системи професійної освіти. Відомо, що основними чинниками трансформації професійної освіти є: глобалізаційні світові процеси, освітнє законодавство, стан економіки та стан самої освітньої системи (Ничкало, 2014,

с. 7-8). Із них найбільш негативними виявилися: недосконалість освітнього законодавства, низький рівень фінансування української освіти та професійно-технічної зокрема, перетворення вищої освіти на «культу», невмотивоване зростання числа закладів вищої освіти, зниження порогового балу для вступників і знецінення української освіти як на світовому ринку освітніх послуг, так і на вітчизняному.

Унаслідок названих трансформацій значно погіршився рівень обслуговування населення. Натомість стрімко виріс рівень безробіття серед випускників українських вишів. Якщо в ЄСРП кількість випускників ЗОШ, які вступали до закладів вищої освіти в середньому не перевищувала 49 % (Радкевич, 2017, с. 7), то в Україні за 26 років недосконалому освітньому менеджменту відбулося критичне знецінення професійної освіти. У 2017 р. кількість школярів, які прийшли до закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі: П(ПТ)О) ледь сягнула 20%. За цей час відбулися відчутні зміни в уявленнях молоді про професійні цінності, мотиви і знання, здатність до професійної діяльності, планування, та оцінювання її результатів.

Аналіз трансформації мотивів і цінностей сучасної учнівської молоді дав змогу зробити низку висновків (Радкевич та Артющина, 2017). На основі опитування 1680 учнів закладів професійної освіти, проведеного науковими співробітниками ПТОО, з'ясовано, що з дев'яти чинників вибору майбутньої професії найбільш впливові (власне бажання; поради батьків,

друзів та родичів) не пов'язані з діяльністю державних освітніх установ, а останнє місце посідає профорієнтаційна робота органів служби зайнятості, хоча для державного бюджету вона є найбільш затратною. Усвідомлюючи існуючу проблему, Кабінетом Міністрів України було схвалено план заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення (Урядовий портал, 2018), яким передбачається забезпечити оновлення системи професійної орієнтації населення, запровадження інноваційних профорієнтаційних послуг, врахування у процесі профорієнтації принципу гендерної рівності, створення умов для активізації роботи з професійної орієнтації та переорієнтації населення тощо.

Аналіз мотивації учнів щодо вибору закладу освіти свідчить про те, що: 9,3% респондентів обрали навчання в закладах П(ПТ)О лише тому, що їм «набрідло навчання в загальноосвітній школі», 18,5% сподівалися спростити таким чином вступ до закладу вищої освіти, 7% випускників шкіл пішли до закладів П(ПТ)О, тому що не змогли пройти за конкурсом до іншого закладу освіти. Тобто 34,8% учнів не мають чіткої впевненості в тому, що обрана професія відповідає їхнім матеріальним і духовним потребам. Ці дані підтверджуються також результатами опитування учнів щодо їхніх освітньо-професійних планів. З'ясовано, що 42,5% учнів закладів П(ПТ)О не збираються працювати за обраною професією (Рис. 1).

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНЕ ПЛАНУВАННЯ, %				
Освітньо-професійні плани	1-й курс	2-й курс	3-й курс	Середнє
працювати за обраною професією	55,5	61,4	55,5	57,5
працювати за іншою професією	21,3	16,6	22,3	20,0
вступати до ЗВО	23,2	22,0	22,2	22,5

Рис. 1. Освітньо-професійне планування учнів закладів П(ПТ)О (Складено за матеріалами: Закатнов, 2017)

Результати аналізу мотивації учнів різних навчальних курсів щодо вступу до закладів П(ПТ)О свідчать про зростання кількості випускників загальноосвітніх шкіл, які намагаються обійти незалежне тестування, щоб спростити собі вступ до закладу вищої освіти (далі: ЗВО). Вивчення очікувань учнів закладів П(ПТ)О щодо результатів навчання дає змогу з'ясувати, що лише 37,2 % опитаних бажають отримати в закладі практичні навички, які після завершення навчання дадуть можливість розпочати професійну діяльність. 27,2 % опитаних учнів очікують від навчання можливості отримати в подальшому високі матеріальні винагороди. Ще майже 5 % учнів прагнуть лише отримати диплом, а не відповідні професійні знання, уміння і навички. Про престижність професії думають лише 13% респондентів, що певним чином відображає низький рівень престижності робітничих професій у суспільній свідомості.

Вивчення професійних прагнень учнів закладів П(ПТ)О свідчить про те, що бути професіоналом або реалізувати себе як особистість не є пріоритетом у професійних планах респондентів. Чільні місця в ієрархії прагнень належать бажанням бути власником приватної фірми (29,2%) та керівником державної установи (17,6%). При цьому помічено таку тенденцію: прагнення максимально реалізувати себе як особистість має стійку тенденцію до зростання, водночас, прагнення бути власником приватної фірми або керівником державного підприємства, натомість, – до зниження.

Відчутними стали трансформації знань учнівської молоді про професійний успіх. У 2016 році світовою спільнотою було визначено основні

трансформації у процесі становлення особистості як професіонала, яких варто очікувати до 2020 року. Серед властивостей, що стануть найбільш затребуваними на ринку праці, на перші сходинки стрімко піднялися творчість, критичне мислення та емоційний інтелект.

У країнах ЄС відбулися системні зміни в усвідомленні важливості пропорцій між групами навичок, важливих для становлення професіоналізму. Практика довела, що суто професійних навичок для досягнення професійного успіху замало. Професіонал відбувається лише тоді, коли в системі його навичок переважають не hard-skills (тверді, професійні навички), а soft-skills (так звані м'які або гнучкі навички, які, по-суті, й забезпечують ефективність професійних).

Визнано це і в сучасному Законі України «Про вищу освіту», який наголошує на важливості формування не лише професійних знань, умінь і навичок, а й світоглядних та громадянських якостей і морально-етичних цінностей. Однак у ЗВО негуманітарного профілю їх роль і місце й досі залишається чітко не визначеними. Натомість, українська молодь професійну важливість формування гнучких навичок вже усвідомила. Про це свідчать результати аналізу резюме, поданих на найвідоміші міжнародні портали пошуку роботи. Усвідомили це й роботодавці, про що так само свідчать результати аналізу представлених ними описів вакансій. Порівняння попиту і пропозиції засвідчує той факт, що українські випускники не здатні на сьогодні повністю задовольнити потреби роботодавців через недостатній рівень формування гнучких навичок (Рис.2).

НАВИЧКИ: ПРОПОЗИЦІЯ ТА ПОПИТ			
№ п/п	Особисті якості	У вакансіях, %	У резюме, %
1	Стресостійкість	37	33
2	Уміння працювати в команді	24	44
3	Креативність	22	15
4	Багатозадачність	10	7
5	Бажання вчитися	7	1

Рис. 2. Порівняння попиту і пропозиції основних гнучких навичок на ринку праці (Складено за матеріалами: Новое время (НВ), 2018)

З'ясовано, що 8% учнів закладів П(ПТ)О серед зовнішніх чинників успіху найбільш вагомими вважають матеріальну забезпеченість та зв'язки батьків. Майже однаковий відсоток становлять внутрішні чинники, сформовані на основі потреб самовираження, визначення і самоствердження, а саме: високий рівень освіти та професіоналізм (12,0%), віра в себе й високий рівень намагань (12,3%), чіткі життєві орієнтири й усвідомлені цілі (11,2%), почуття відповідальності та вимогливості до себе (10,6%), вольові якості та вміння (10,2%). Результати опитування свідчать, що майже половина учнів закладів П(ПТ)О або не володіють знаннями стосовно особистісних якостей, потрібних для досягнення успіху в обраній професії, або усвідомлюють їх впливовість, але не можуть назвати.

Відбулися також серйозні зміни і в уявленнях випускників щодо планування своєї професійної діяльності. Зокрема, з'ясовано, що в процесі пошуку роботи учні найбільше довіряють

засобам масової інформації, інтернет-сайтам та комерційним агенствам. Дуже низькою серед учнів закладів П(ПТ)О є довіра до служби зайнятості. І найменше випускників вважають можливим відкривати власну справу. Наголосимо, що 99% опитаних учнів уже визначилися з місцем своєї роботи. Але при цьому лише 57,3% опитаних планують працювати за обраною професією, а майже 20% планують її змінити. Понад 22% респондентів планують продовжити навчання у ЗВО.

Останні роки значно зросла трудова міграція до країн ЄС. Лише в Польщі 53% трудових віз, виданих іноземцям, призначалися для українців. Так само стрімко, аж на 129% (з 2009 р.), зросла динаміка українців, які виїхали навчатися за кордон. Опитування студентів наших закладів П(ПТ)О щодо вибору країни для подальшого професійного становлення так само свідчить про те, більшість учнів бачать її, на жаль, за межами України.

ВИБІР КРАЇНИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ				
ПРАГНЕННЯ ПРАЦЮВАТИ	1-й курс	2-й курс	3-й курс	Середнє
в Україні	32,4	27,2	39,8	33,5
за межами України	40,3	50,0	39,3	42,6
важко відповісти	27,3	22,8	20,8	23,9

Рис. 3. Вибір учнями закладів П(ПТ)О країни для професійної самореалізації
(Складено за матеріалами: Закатнов, 2017)

Відбулися також зміни в здатності українського учнівства до оцінювання та рефлексування своїх професійних траєкторій. Більшість опитаних учнів (52,6%) мають професійні плани лише на найближчу перспективу (до 5-ти років). Водночас, переважна більшість респондентів (86,5% від загальної кількості) визнали, що потребують психолого-педагогічної допомоги у формі консультування з професійної кар'єри.

Дослідження відповідності обраної професії особистісним потребам учнів закладів П(ПТ)О дає змогу констатувати той факт,

що 6,2% респондентів визнають абсолютну невідповідність профілю обраної професії їхнім особистісним потребам, 16,7% стверджують, що професія їм не подобається, але вони сподіваються, що в майбутньому матимуть стабільний дохід. Майже 25% учнів закладів П(ПТ)О зазначають, що професія їм подобається, але визнають, що мають значні сумніви з проводу її престижності. Тобто 47,5% не мають чіткої впевненості у правильності власного професійного вибору. З числа опитаних, майже 44% не планують у подальшому здобувати вищу освіту, 19,6%

респондентів своє бажання одержати вищу освіту пов'язують із хибним професійним вибором на етапі закінчення навчання в базовій середній школі. Наявність вищої освіти як обов'язковий чинник успішної професійної кар'єри розглядає лише 18,2% опитаних. У значній кількості учнів закладів П(ПТ)О виявлено низький рівень кар'єрної компетентності, що дуже ускладнює досягнення ними професійного успіху.

Висновки. Найбільших трансформаційних змін у системі цінностей сучасної української молоді зазнали уявлення про престижність освіти, професіоналізм та професійний успіх. Викладене вище дає змогу визначити актуальні завдання вітчизняної системи освіти, покликані стабілізувати систему цінностей сучасної української молоді: подолати рольовий дисбаланс між професійною та вищою освітою, зміцнити рівноправне партнерство й забезпечити їх рівноцінний внесок в економічну безпеку країни, якій однаково потрібні як компетентні вчені, так висококваліфіковані робітники; налагодити дієві механізми забезпечення наступності всіх рівнів освіти (загальної, професійної, вищої), забезпечити ефективну професійну орієнтацію молоді на всіх рівнях професійного самовизначення;

удосконалювати зміст професійної освіти та забезпечувати її якість відповідно до завдань Нової української школи, запитів суспільства та економіки; розвивати державно-приватне партнерство, здатне покращити мотивацію всіх осіб, зацікавлених у підвищенні якості професійної освіти; вдосконалювати форми та механізми мотивації роботодавців для організації на своїх базах різних видів навчально-виробничої діяльності, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників для підвищення престижності професійної освіти; поширювати в закладах професійної освіти досвід функціонування центрів професійної кар'єри, організації системи консультування з розвитку професійної кар'єри; забезпечити умови для впровадження інклюзії в заклади професійної (професійно-технічної) освіти. У системі аксіологічних домінант сучасної молоді важливо гармонійно об'єднати загальнолюдські, суспільні та особистісні цінності, що дасть змогу реалізувати основну мету професійної освіти – готувати вмотивованих, активних, соціально відповідальних здобувачів кваліфікацій, які прагнуть безперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання.

Література

1. Закатнов Д.О., 2017. Державний реєстраційний номер: 0116U003567. *Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів*. Лабораторія професійної кар'єри, ПТО НАПН України, переглянуто 10 Жовтень 2018.
2. Міністерство освіти і науки України, 2018. *Сучасна професійна освіта, яка стане інвестицією в особистість*. [online] (Останнє оновлення 22 Травень 2018) Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/news/suchasna-profesijna-osvita-yaka-stane-investiciyeyu-v-osobistist-u-mon-predstavili-viziyu-reformi-pto>> [Дата звернення 10 Жовтень 2018].
3. Ничкало, Н.Г., 2014. *Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія*. К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова.
4. Новое время (НВ), 2018. *5 «гнуčkih навичок» у роботі*. [online] (Останнє оновлення 17 Серпень 2017) Доступно: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/brytska_i/5-gnuchkih-navichok-u-roboti-1685290.html> [Дата звернення 10 Жовтень 2018].
5. Радкевич, В. О., 2017. Наукові засади підвищення престижності вітчизняної професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти. Професійна педагогіка*, 13, с. 5-14.
6. Радкевич, В. О., ред. та Артюшиної М.В., ред., 2017. *Професійно-технічна освіта : інформаційно-аналітичні матеріали за результатами констатувального етапу досліджень: довідник*. Київ : ПТО НАПН України.
7. Урядовий портал, 2018. *Про затвердження плавну заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення*. [online] (Останнє оновлення 4 Липень 2018) Доступно: <<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/kabinet-ministriv-uhvaliv-plan-zahodiv-z-realizaciyi-koncepciyi-derzhavnoyi-sistemi-profesijnoyi-orijentaciyi-naselennya>> [Дата звернення 10 Жовтень 2018].

KEY WORDS:

professional education,
future officers'
professional training,
simulation modelling
of tactical level,
pedagogical conditions
of using the simulation
modelling

Abstract

Transformation of the students' values system in the context of domestic vocational education and training reforming

Liudmyla Yershova,
DSc in Pedagogy, Associate Professor,
Deputy Director of the Institute of Vocational Education and Training
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

The reference point of the VET system modernization, what kind of human personality should be as the highest value of the state and the main engine of renewing its production relations are defined based on the axiological approach to studying the vocational pedagogy phenomena. The "labour" phenomenon transformation in the system of Ukrainians' inner values are characterised. The most visible transformational changes in the modern Ukrainian youth's values system are illustrated statistically; they are reflected in the youth understanding of education prestige, professionalism and professional success. The main factors of VET transformation that influenced the change of Ukrainian youth values are defined, among them: world globalisation processes, education legislation, state of the economy and the education system state. The urgent tasks of the domestic education system, aimed at stabilizing the modern Ukrainian youth's values system, are presented: overcoming the role imbalance between vocational and higher education, strengthening equal partnership and ensuring their equal contribution to the country's economic security, which needs both competent researchers and highly skilled workers; establishing effective mechanisms for ensuring the continuity of all levels of education (secondary, vocational and higher), organising effective professional orientation of youth at all levels of professional self-determination; improving the VET content and ensuring its quality in accordance with the New Ukrainian School tasks, society and economy queries; developing public-private partnership that can increase the motivation of all stakeholders, which are interested in improving the VET quality; improving the forms and mechanisms of employers' motivation to organize various typed of training, VET teachers' in-service training and internships on their bases in order to increase the VET prestige; spreading among the VET institutions the experience of professional career centres functioning, organising the consulting system concerning the professional career development; providing the conditions of introducing inclusion in the VET institutions. It is emphasized that in the modern youth's system of axiological dominants it is important to combine harmoniously common, social, and personal values; this will allow implementing the main purpose of VET – to train motivated, active, socially responsible applicants of qualifications, who aspire to continuous professional development, self-realisation and career growth.

References

1. Zakatnov D.O., 2017. Derzhavnyi reiestratsiinyi nomer: 0116U003567. *Proektuvannia systemy konsultuvannia z profesiinoi kariery uchniv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv*. Laboratoriia profesiinoi kariery, IPTO NAPN Ukrainy, perehliano 10 Zhovten 2018.
2. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2018. *Suchasna profesiina osvita, yaka stane investytsiieu v osobystist*. [online] (Ostannie onovlennia 22 Traven 2018) Dostupno: <<https://mon.gov.ua/ua/news/suchasna-profesijna-osvita-yaka-stane-investiciyeyu-v-osobistist-u-mon-predstavili-viziyu-reformi-pto>> [Data zvernennia 10 Zhovten 2018].
3. Nychkalo, N.H., 2014. *Rozvytok profesiinoi osvity v umovakh hlobalizatsiinykh ta intebratsiinykh protsesiv: monohrafiia* K.: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova.
4. Novoye vremya (NV), 2018. 5 «*hnuchkykh navychok*» u roboti. [online] (Ostannie onovlennia 17 Serpen 2017) Dostupno: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/brytska_i/5-gnuchkih-navichok-u-roboti-1685290.html> [Data zvernennia 10 Zhovten 2018].
5. Radkevych, V.O., 2017. Naukovi zasady pidvyshchennia prestyzhnosti vitchyznianoj profesiinoi osvity. *Naukovyi visnyk Instytutu profnsiino-tekhnichnoi osvity. Profesiina pedahohika*, 13, s. 5-14.
6. Radkevych, V.O., red. ta Artiushynoi M.V., red., 2017. *Profesiino-tekhnichna osvita : informatsiino-analitychni materialy za rezultatamy konstatalnoho etapu doslidzhen: dovidnyk*. Kyiv : IPTO NAPN Ukrainy.
7. Uriadovyi portal, 2018. *Pro zatverdzhennia plavnu zakhodiv z realizatsii Kontseptsii derzhavnoi systemy profesiinoi oriientatsii naseleennia*. [online] (Ostannie onovlennia 4 Lypen 2018) Dostupno: <<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/kabinet-ministriv-uhvaliv-plan-zahodiv-z-realizaciyi-koncepciyi-derzhavnoyi-sistemi-profesijnoyi-oriyentaciyi-naselennya>> [Data zvernennia 10 Zhovten 2018].